

4. ÜNİTE-
ATATÜRKÇÜLÜK
VE
ÇAĞDAŞLAŞAN
TÜRKİYE

8. SINIF T.C İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

ADEM GÜNGÖR

www.sosyalbilgilerdersimiz.com

ATATÜRK İLKELERİ VE BU İLKELERİN ÖZELLİKLERİ**Atatürk İlkeleri Nedir?**

- Atatürk ilkeleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini oluşturan, devletin yönetim anlayışını ve toplum hayatını şekillendiren temel düşüncelerdir.
- Bu ilkeler, akıl ve bilimi esas alır, çağdaşlaşmayı hedefler ve Türk milletinin ihtiyaçlarına göre ortaya konmuştur.

Atatürk ilkeleri;

- Bir bütündür, birbirini tamamlar.
- Evrensel nitelik taşır.
- Toplumun ilerlemesini ve çağdaşlaşmasını amaçlar.
- Milli egemenliğe dayanır.

Cumhuriyetçilik

- ❖ **Cumhuriyetçilik**, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olması ve halkın yöneticilerini seçimle belirlemesi esasına dayanan yönetim anlayışdır.

Temel Özellikleri:

- Milli egemenlik esastır.
- Seçim ve halk iradesi önemlidir.
- Hukukun üstünlüğü kabul edilir.
- Demokratik yönetimi temel alır.

LGS İpucu:

- ✚ "Egemenliğin millete ait olması", "seçim", "halk iradesi" ifadeleri Cumhuriyetçilik ile ilgilidir.

Milliyetçilik

- ❖ **Atatürk milliyetçiliği**, ırk veya din ayrımına dayanmayan, ortak tarih, kültür ve kader birliğine dayanan bir anlayıştır.

Temel Özellikleri:

- Milli birlik ve beraberliği güçlendirir
- Bağımsızlığa büyük önem verir.
- Halk arasında eşitliği savunur.
- Barışçıdır, başka milletlere saygılıdır.

LGS İpucu:

- ✚ "Bağımsızlık", "ulusal birlik", "vatan sevgisi" kavramları Milliyetçilik ilkesini çağırıştırır.

4. Halkçılık

- ❖ **Halkçılık**, toplumda ayrıcalıklı sınıfların olmaması ve herkesin kanun önünde eşit olması anlayışdır.

Temel Özellikleri:

- Eşitlik ve adalet ön plandadır.
- Sosyal devlet anlayışını destekler.
- Toplumsal dayanışmayı güçlendirir.

LGS İpucu:

- ✚ "Kanun önünde eşitlik", "sosyal adalet", "sınıfsız toplum" ifadeleri Halkçılık ilkesine aittir.

Devletçilik

- ❖ **Devletçilik**, ekonomik hayatta devletin gerektiğinde doğrudan rol almasını savunan ilkedir.

Temel Özellikleri:

- Karma ekonomi anlayışı benimsenir.
- Özel sektör desteklenir.
- Ekonomik kalkınma hedeflenir.
- Sosyal adalet gözetilir.

LGS İpucu:

Adem GÜNGÖR-Sosyal Bilgiler Öğretmeni

"Devlet yatırımı", "fabrika açılması", "ekonomik kalkınma" ifadeleri Devletçilik ile ilişkilidir.

Laiklik

- ❖ **Laiklik**, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve herkesin din ve vicdan özgürlüğüne sahip olmasıdır.

Temel Özellikleri:

- Din özgürlüğü güvence altındadır.
- Devlet yönetiminde akıl ve bilim esas alınır.
- Hukuk kuralları dine göre değil, akla göre düzenlenir.

LGS İpucu:

"Din ve devlet işlerinin ayrılması", "vicdan özgürlüğü" kavramları Laiklik ilkesine aittir.

İnkılapçılık

- ❖ **İnkılapçılık**, çağın gereklerine uygun yenilikleri benimsemek ve eski, çağ dışı kurumları değiştirmektir.

Temel Özellikleri:

- Sürekli gelişmeyi savunur.
- Yeniliklere açıktır.
- Çağdaşlaşmayı hedefler.

LGS İpucu:

"Yenilik", "çağdaşlaşma", "reform" ifadeleri İnkılapçılık ilkesini gösterir.

Atatürk İlkelerinin Ortak Özellikleri

- Akıl ve bilime dayanır.
- Milli egemenliği esas alır.
- Çağdaşlaşmayı hedefler.
- Birlik ve beraberliği güçlendirir.
- Evrensel değerlere uygundur.

İlkelerin Bütünlüğü (Özet Tablo)

İlke Eşleşmesi	Ortaya Çıkan Sonuç
Cumhuriyetçilik + Milliyetçilik	Bağımsız Devlet
Halkçılık	Toplumsal Barış
Laiklik	Akıl ve Bilim Rehberliği
Devletçilik	Ekonomik Güç
İnkılapçılık	Sürekli Gelişim ve Çağdaşlık

✓ Unutma:

- Atatürk ilkeleri ayrı ayrı değil, bir bütün olarak değerlendirilmelidir.
- Bir soruda birden fazla ilke birlikte yer alabilir.

LGS Soru Çözme Stratejisi

- **İlke-İnkılap Eşleştirmesi:** Bir soruda "kadın-erkek eşitliği" geçiyorsa cevap **Halkçılık**;
- "milli egemenlik" geçiyorsa **Cumhuriyetçilik**;
- "akıl ve bilim" geçiyorsa **Laiklik**'tir.
- Eğer metin "**yönetim**" diyorsa cevap **Cumhuriyetçilik**.
- Eğer metin "**eşitlik**" diyorsa cevap **Halkçılık**.
- Eğer metin "**bağımsızlık**" diyorsa cevap **Milliyetçilik**.
- Eğer metin "**ekonomi/yatırım**" diyorsa cevap **Devletçilik**.

SIYASİ ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Türk İnkılabı'nın temel hedefi, Türk milletini **çağdaş medeniyetler seviyesine** çıkarmaktır. Siyasi alandaki tüm bu gelişmelerin ortak paydası **milli egemenliği (ulusal iradeyi)** güçlendirmektir.

Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)**Nedenleri:**

- **İkilik Çıkarmayı Önlemek:** İtilaf Devletleri'nin Lozan Konferansı'na hem TBMM'yi hem de Osmanlı Hükümeti'ni davet ederek görüş ayrılığı yaratmak istemesi.
- **Milli Egemenlik:** Saltanatın (tek kişinin egemenliği), ulus egemenliği ilkesiyle bağdaşmaması.

Sonuçları:

- Osmanlı Devleti resmen sona erdi.
- Ülke yönetimindeki **iki başlılık** ortadan kalktı.
- Cumhuriyetin ilanı için önemli bir adım atıldı.
- **Devlet başkanlığı** ve **rejim sorunu** ortaya çıktı (Bu sorunlar Cumhuriyetin ilanı ile çözülecektir).

LGS Notu: Saltanatın kaldırılması, **Cumhuriyetçilik** ilkesiyle doğrudan ilgilidir ve **Laikliğin** ilk aşamasıdır.

Ankara'nın Başkent Oluşu (13 Ekim 1923)

- ❖ Lozan Antlaşması ile İstanbul tahliye edildikten sonra yeni devletin merkezi belirlenmeliydi. Ankara'nın seçilme nedenleri:
  - **Stratejik Konum:** Anadolu'nun merkezinde, güvenli bir yerde olması.
  - **Ulaşım ve Haberleşme:** Demir yolu hatlarının merkezinde olması.
  - **Milli Mücadele'nin Merkezi:** Kurtuluş Savaşı'nın buradan yönetilmiş olması ve halkın desteği.

Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)**Nedenleri:**

- Milli egemenliği tam anlamıyla gerçekleştirmek.
- Saltanat kalkınca ortaya çıkan "**Devlet Başkanlığı**" sorununu çözmek.
- Hükümet bunalımını (Meclis Hükümeti sisteminden kaynaklanan aksaklıkları) aşmak.

Sonuçları:

- Yeni devletin adı ve rejimi (Cumhuriyet) belirlendi.
- **Mustafa Kemal Paşa ilk Cumhurbaşkanı** seçildi.
- **Kabine Sistemi'ne** geçildi (Böylece hükümet daha hızlı kurulmaya başlandı).
- Devlet başkanlığı sorunu kesin olarak çözüldü.

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)**Nedenleri:**

- Eski rejim yanlılarının halifeyi bir sığınak olarak görmesi ve cumhuriyet karşıtı çalışmaları.
- Halifenin devlet başkanı gibi davranması (iki başlılığın devam etme riski).
- Laik ve çağdaş bir devlet yapısı için bu makamın engel teşkil etmesi.

Sonuçları:

- Milli egemenlik pekişti.
- **Laikliğe** geçişin en önemli aşaması gerçekleşti.
- İnkıpların yapılması kolaylaştı.

3 Mart 1924 Tarihli Diğer Önemli Gelişmeler

Halifelikle aynı gün kabul edilen bu yasalarla devletin laikleşmesi hedeflenmiştir:

Kurum / Kanun	Yerine Gelen / Amacı
Şerîye ve Evkaf Vekaleti	Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu. (Din ve devlet işleri ayrıldı).
Erkân-ı Harbiye Vekaleti	Genelkurmay Başkanlığı kuruldu. (Ordu siyasetten ayrıldı).
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	Eğitimde birlik sağlandı (Eğitim laikleşti).

1924 Anayasası'nın Kabulü

- ❖ 1921 Anayasası savaş dönemi anayasası olduğu için ihtiyaçları tam karşılayamıyordu.
  - **1924 Anayasası:** Devletin rejimi Cumhuriyet, dili Türkçe, başkenti Ankara olarak belirtildi.
  - **Önemli Not:** 1921 Anayasası'nda olan "**Güçler Birliği**" ilkesi, 1924 Anayasası'nda yumuşatılmış; yasama ve yürütme Meclis'te toplanmış ancak yargı bağımsız mahkemelere bırakılmıştır.

Bilgi Notu: 1928'de "Devletin dini İslam'dır" ibaresi anayasadan çıkarılmış, 1937'de ise Atatürk İlkeleri anayasaya eklenmiştir.

**HUKUK ALANINDA YAPILAN
İNKILAPLAR**

- ❖ Yeni Türk Devleti, sadece yönetimde değil, toplumun huzur ve güvenini sağlayan hukuk sisteminde de modernleşmeyi hedeflemiştir.

Hukukta Birliğin Sağlanması**Eski Sistemin Sorunları:**

- Osmanlı Devleti'nde hukuk; **şeri** (dini) ve **örfi** kurallara dayanıyordu.
- Yabancı devletlerin kendi mahkemelerini açması ve vatandaşlarını kendi kurallarına göre yargılaması **hukuk birliğini** bozmuş ve Osmanlı'nın **egemenlik haklarını** zedelemiştir.

Atatürk'ün Görüşü: * Mustafa Kemal Paşa, eksik vasıtalarla hedeflere ulaşamayacağını ve hukuk uzmanlarının modern ihtiyaçlara göre hemen çalışmaya başlaması gerektiğini savunmuştur.

- ✚ Bu amaçla 1925 yılında hukukçu yetiştirmek için **Ankara Hukuk Mektebi** açılmıştır.

**Türk Medeni Kanunu'nun Kabulü
(17 Şubat 1926)**

- ❖ Osmanlı'da aile ve toplum hayatını düzenleyen, Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında hazırlanan dini esaslı **Mecelle** artık çağın ihtiyaçlarını karşılayamıyordu.

Neden İsviçre Medeni Kanunu Örnek Alındı?

- Avrupa'daki en yeni ve en modern kanun olması.
- Demokratik ve laik bir yapıya sahip olması.
- Kadın-erkek eşitliğine dayanması.

Türk Medeni Kanunu ile Sağlanan Haklar:

- Tüm vatandaşlar arasında din, dil ve mezhep ayrımı gözetmeksizin hak ve ödev bakımından eşitlik sağlandı.
- Kadınlara çalışma ve istediği mesleğe girme hakkı tanınarak sosyal ve ekonomik alanda kadın-erkek eşitliği sağlandı.
- Tek eşle evlilik esası getirildi.
- Resmi nikah zorunlu hale gelerek aile birliği devlet güvencesine alındı.
- Boşanma hakkı hem kadına hem erkeğe verildi.
- Miras paylaşımında kız ve erkek çocuklar arasında eşitlik sağlandı.
- Anneye de çocuğun velayetini alma hakkı verildi.

LGS Çok Önemli Not:

- ✚ Türk Medeni Kanunu ile kadınlara **sosyal ve ekonomik haklar** verilmiştir; ancak bu kanunla **siyasi haklar (seçme ve seçilme)** verilmemiştir.
- ✚ Siyasi haklar daha sonra (1930-1934 arası) verilecektir.

Diğer Alanlarda Kabul Edilen Kanunlar

- ❖ Hukuk sistemini tamamen modernleştirmek için farklı ülkelerden modern yasalar alındı:
  - **Ceza Kanunu:** İtalya'dan (1926).
  - **Ticaret Kanunu (Deniz Ticareti):** İsviçre'den (1926).
  - **Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu:** Almanya'dan (1929).
  - **İcra ve İflas Kanunu:** İsviçre'den (1932).

Hukuk Alanındaki İnkıpların Ortak Özellikleri

- Laik ve çağdaş bir hukuk anlayışı benimsenmiştir
- Kanun önünde eşitlik sağlanmıştır
- Kadın hakları geliştirilmiştir
- Milli egemenlik güçlendirilmiştir.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Mustafa Kemal Paşa'nın eğitim ve kültür alanındaki temel amacı, Türk milletini **çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmaktır**.
- Eğitimi, bir milletin ya özgür ve bağımsız yaşamasını ya da esaret ve sefaletle terk edilmesini belirleyen en önemli unsur olarak görmüştür.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)**Neden Yapıldı?**

- Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde eğitim kurumları arasında birlik yoktu; medreseler, azınlık okulları ve yabancı okullar devlet denetimi dışında farklı müfredatlar uyguluyordu.
- Tüm öğretim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı ve eğitim-öğretim işleri tek bir merkezden idare edilmeye başlandı.

Sonuçları:

- Tüm öğretim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
- Eğitimde ikilik sona erdi, birlik sağlandı.
- Yabancı okulların dinî ve siyasi amaçlı faaliyetleri engellendi.
- Eğitim; her vatandaş için yasal bir hak, zorunlu ve parasız hale getirildi.

Harf İnkılabı (1 Kasım 1928)

Amacı: Okuma yazmayı kolaylaştırmak, okuryazar oranını artırmak ve Türk dilinin yapısına uygun bir alfabe oluşturmak.

- **Gelişme:** Arap harflerinin Türkçedeki sesleri tam karşılamaması üzerine Latin harfleri esas alınarak **29 harfli yeni Türk alfabesi** hazırlandı.
- **Millet Mektepleri (24 Kasım 1928):** Yeni harfleri halka öğretmek amacıyla açıldı. 16-45 yaş arası vatandaşlar burada eğitim gördü. Atatürk'e bu okulların "**Başöğretmen**" unvanı verildi.

Millet Mekteplerinin Açılması (24 Kasım 1928)

- Yeni alfabeyi halka tanıtmak ve okuryazar oranını artırmak amacıyla açılmıştır.
- 16-45 yaş arası vatandaşlar katılmış, eski harfleri bilenlere iki, bilmeyenlere dört aylık eğitim verilmiştir.
- 24 Kasım 1928'de Atatürk'e "Millet Mektepleri Başöğretmeni" unvanı verilmiştir.

Üniversite Reformu (1933)

- Osmanlı'dan kalan **Darülfünun'un** çağdaş bilimsel ihtiyacı karşılayamaması üzerine **İsviçreli Prof. Albert Malche'nin** raporuyla gerçekleştirildi.
- Darülfünun kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu.
- Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935),

- Ankara Devlet Konservatuarı (1936) ve

Adem GÜNGÖR-Sosyal Bilgiler Öğretmeni

- Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü (1933) gibi kurumlar açıldı.

Millî Kültürü Oluşturma Faaliyetleri

- Atatürk, bir milletin bağımsızlığını korumasının yolunun kendi öz benliğine (kültürüne) sahip çıkmasından geçtiğini savunmuştur.
- Atatürk, millî kültürün gelişmesi için dil ve tarih alanındaki çalışmalara büyük önem vermiştir.

Tarih Alanındaki Çalışmalar

- **Amacı:** Türk tarihinin en eski çağlardan beri medeniyete katkılarını araştırmak ve Türklerin köklü bir geçmişe sahip olduğunu kanıtlamaktır.
- 1931 yılında **Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu)** kuruldu.
- "**Türk Tarihinin Ana Hatları**" adlı eser yayımlandı ve "**Türk Tarih Tezi**" ile millî tarih bilinci oluşturuldu.

Dil Alanındaki Çalışmalar

- **Amacı:** Türkçeyi yabancı dillerin (Arapça, Farsça) etkisinden kurtarmak ve Türkçeyi zengin, akıcı bir bilim dili haline getirmektir.
- 1932 yılında **Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu)** kuruldu.
- **Faaliyet:** 26 Eylül günü "Dil Bayramı" olarak ilan edildi.

Sanat ve Spor Alanındaki Çalışmalar**Sanat Alanı**

- ❖ Mustafa Kemal, "*Hepiniz milletvekili olabilirsiniz... fakat sanatçı olamazsınız*" sözüyle sanata verdiği değeri vurgulamıştır.
- Musiki Muallim Mektebi açıldı (1924).
- Mızıka-i Hümayun, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'na dönüştürüldü (1924).
- Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürüldü (1928).
- İstanbul'da Resim Heykel Müzesi hizmete girdi (1937).

Spor Alanı

- ❖ Sağlıklı bir toplum oluşturmayı hedefleyen Atatürk, sporu "millî bir mesele" olarak görmüştür.
- **Türkiye İdman Cemiyetleri** İttifakı kuruldu (1922).
- Türkiye, **1924 Paris Olimpiyatları'na** ilk kez katıldı.
- Gazi Terbiye Enstitüsü'nde **Beden Eğitimi Bölümü** açıldı (1932).
- **Geleneksel Kırkpınar Güreşleri** aktif hale getirildi (1924) ve Gazi Koşusu başlatıldı (1927).

TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Toplumsal alanda yapılan inkıpların temel amacı; Türk toplumunu çağdaş uygarlıklar seviyesine çıkarmak, toplumda **birlik ve beraberliği** sağlamak, imtiyazları (ayrıcalıkları) kaldırarak **eşitliği** tesis etmektir.

Şapka ve Kıyafet İnkılabı (25 Kasım 1925)

- Osmanlı'da kıyafet birliği yoktu; kişiler dinine, mesleğine veya etnik kökenine göre giyiniyordu. Bu durum toplumda "biz ve onlar" ayrımına neden oluyordu.
- Mustafa Kemal, Kastamonu gezisinde şapkayı halka tanıtmıştır.
- Dış görünüşte modernleşme sağlanmış, toplumsal alandaki görsel kargaşa sona ermiştir. **İnkılapçılık** ve **Halkçılık** ilkeleriyle doğrudan ilgilidir.
- Din adamlarının (en üst temsilciler hariç) dini kıyafetlerle sokakta gezmesi yasaklanmıştır. Amacı; dini duyguların istismarını önlemek ve **Laiklik** ilkesini pekiştirmektir.

Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)

- **Neden Yapıldı?** Asıl amacından sapan bu kurumlar, halkın dini duygularını sömüren ve yeniliklere karşı çıkan merkezler haline gelmişti.
- **Önemli Karar:** Şeyhlik, dervişlik, müntik gibi unvanlar yasaklandı.
- **Mustafa Kemal'in Sözü:** "Türkiye Cumhuriyeti; şeyhler, dervişler, müritler ve mensuplar memleketi olamaz."
- **LGS Notu:** Toplumun akıl ve bilime yönelmesi sağlanmıştır. Doğrudan **Laiklik** ve **Halkçılık** (ayrıcalıklı unvanların kalkması) ile ilgilidir.

Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik

- ❖ Batı dünyası ile ticari ve resmi ilişkileri kolaylaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Eski Sistem	Yeni Sistem	Amaç / Kazanım
Hicri ve Rumi Takvim	Miladi Takvim (1926)	Uluslararası ilişkilerde zaman birliği.
Alaturka Saat	Uluslararası Saat (1926)	Günlük hayat ve ticarete karışıklığı önleme.
Arşın, Endaze, Okka	Metre ve Kilogram (1931)	Ticari ilişkilerde standart ve güven sağlama.
Cuma Tatili	Pazar Tatili (1935)	Avrupa ile ekonomik uyum.

- ✚ **LGS Notu:** Bu değişikliklerin temel anahtar kelimesi "**Uluslararası Ticari Uyum**" ve *****Karmaşayı Önlemek***** tir.

Soyadı Kanunu (21 Haziran 1934)**Adem GÜNGÖR-Sosyal Bilgiler Öğretmeni**

- Soyadı olmadığı için askere alma, okul kaydı, tapu ve miras işlerinde büyük karışıklıklar yaşanıyordu. Ayrıca "Ağa, Hacı, Hafız, Paşa" gibi unvanlar toplumda sınıfsal fark yaratıyordu.
- Her aileye Türkçe, ahlaka uygun ve rütbe belirtmeyen bir soyadı alma zorunluluğu getirildi.
- Toplumsal işlerdeki karışıklığı giderdiği için **Pratiklik**, ayrıcalıklı unvanları kaldırdığı için **Halkçılık** (Eşitlik) ilkesiyle doğrudan ilişkilidir.
  - **Not: TBMM tarafından Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadı verilmiştir (24 Kasım 1934).**

Türk Kadınına Sağlanan Siyasi ve Sosyal Haklar

- Atatürk, Türk kadınının toplumsal hayatta hak ettiği yere gelmesine büyük önem vermiştir.
- 1. **Türk Medeni Kanunu (1926):** Kadınlara sosyal ve ekonomik haklar verildi (Miras eşitliği, şahitlik eşitliği, tek eşlilik, boşanma hakkı). *Dikkat: Medeni Kanun ile siyasi hak (seçme-seçilme) verilmemiştir!*
- 2. **Siyasi Haklar (BMW Şifresi):**
  - **B**elediye Seçimleri (1930)
  - **M**uhtarlık Seçimleri (1933)
  - **V**ekil (Milletvekili) Seçimleri (1934)

Bilgi Notu: Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi **Cumhuriyetçilik** ve **Halkçılık** (Eşitlik) ilkeleriyle ilgilidir. Türkiye, birçok Avrupa ülkesinden (Fransa, İtalya vb.) önce bu hakları vermiştir.

LGS Kritik Bilgi Tablosu (Özet)

İnkılap	Temel Amacı	İlişkili İlke
Soyadı Kanunu	Eşitlik ve resmi işlerde düzen.	Halkçılık
Takvim/Saat/Ölçü	Avrupa ile uyum ve ticaret.	İnkılapçılık
Tekke ve Zaviyeler	Toplumun hurafelerden kurtarma.	Laiklik
Şapka ve Kıyafet	Modern ve birleşmiş bir toplum.	İnkılapçılık / Halkçılık
Kadın Hakları	Milli egemenliğe katılım ve eşitlik.	Cumhuriyetçilik / Halkçılık

EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Atatürk'e göre; "*Siyasi ve askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa kazanılan başarılar yaşayamaz ve sürekli olamaz.*"
- Bu düşünce, **tam bağımsızlığın** ancak **ekonomik bağımsızlıkla** (iktisadi bağımsızlık) mümkün olduğunu gösterir.

Milli Ekonomiye Geçiş: Türkiye İktisat Kongresi (17 Şubat 1923)

- Yeni Türk devleti; uzun süren savaşlar, dış borçlar (Lozan) ve kapitülasyonların olumsuz etkileri nedeniyle ciddi ekonomik sıkıntılar içindeydi.

Toplanma Amacı: Milli ekonominin hedeflerini belirlemek ve kalkınma yöntemlerini tartışmak.

Katılımcılar: Çiftçi, esnaf, sanayici, tüccar ve işçi temsilcilerinden oluşan 1.135 kişi.

Alınan Kararlar (Misak-ı İktisadi - Ekonomi Andı):

- Yabancı tekellerden kaçınılacak, yerli malı kullanımı sağlanacaktır.
- Milli bankalar kurulacak ve sanayi teşvik edilecektir.
- Ham maddesi yurt içinde olan ürünlerin sanayi dalları kurulacaktır.
- İşçilerin durumu düzeltilecek ve sendikal haklar tanınacaktır.

Sonuç: Tasarruf bilinci doğmuş ve 1929'da **Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti** kurulmuştur.

Tarım Alanında Yapılan Çalışmalar

- Cumhuriyetin ilk yıllarında halkın büyük çoğunluğu tarımla uğraşıyordu ancak ilkel aletler ve ağır vergiler verimi düşürüyordu.
  - **Aşar Vergisinin Kaldırılması (17 Şubat 1925):** Köylünün üzerindeki ağır vergi yükü kaldırılarak üretimin artması sağlandı. (**Halkçılık** ilkesi).
  - **Ziraat Bankası:** Çiftçiye kredi veren kurum işlevsel hale getirildi.
  - Ankara Ziraat Mektebi ve Yüksek Ziraat Enstitüsü açılarak uzman yetiştirildi; tohum ve modern alet yardımı yapıldı.
  - **Tarım Kredi Kooperatifleri:** Köylüye destek olmak ve ürünlerini değerlendirmek amacıyla kuruldu.
  - Modern tarımın nasıl yapıldığını köylüye göstermek, çevre bilinci aşımak ve ucuz gıda

sağlamak amacıyla bataklık bir arazide **Atatürk Orman Çiftliği** kuruldu.

Sanayi Alanında Yapılan Çalışmalar

- Ticaret ve sanayinin kredi ihtiyacı için **Türkiye İş Bankası (1924)**, **Sanayi ve Maden Bankası (1925)** ve **Etibank (1935)** kuruldu.
- Özel sektörü sanayiye dahil etmek için **Teşvik-i Sanayi Kanunu (1927)** çıkarıldı ancak halkın elinde sermaye olmaması ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı nedeniyle istenen başarıya ulaşamadı.
- Özel sektör başarısız olunca devlet ekonomiyi bizzat ilgilenmeye başladı ve **Devletçilik** ekonomik modeli uygulanmaya başlandı.
- **Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1933)** hazırlandı.
- **Fabrikalar kuruldu.** Uşak Şeker, Kayseri Uçak, Paşabahçe Şişe ve Cam, Karabük Demir-Çelik gibi stratejik tesisler açıldı.

Ticaret ve Denizcilik Alanında Yapılan Çalışmalar

- Lozan Barış Antlaşması ile **Kapitülasyonların Kaldırılması** ekonomik bağımsızlık yolunda en büyük adım atıldı.
- **Kabotaj Kanunu (1 Temmuz 1926)** ile Türk kara sularında yolcu ve yük taşıma hakkı sadece Türk gemilerine ve denizcilerine verildi.
  - ✚ **Bilgi Notu:** Bu kanun doğrudan **Milliyetçilik** ilkesiyle ilgilidir.
- Türk parasının değerini korumak ve para işlerini düzenlemek için **Merkez Bankası (1931)** kuruldu.

💡 LGS Sınavı İçin Kritik Eşleştirmeler

Aşar Vergisinin Kaldırılması	Köylüye destek	Halkçılık
Kabotaj Kanunu	Denizlerde bağımsızlık	Milliyetçilik.
Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı	Devlet eliyle kalkınma	Devletçilik.

**SAĞLIK ALANINDA YAPILAN
İNKILAPLAR**

- Milli Mücadele Dönemi'nden sonra Türkiye Cumhuriyeti, toplumun sağlığını korumak amacıyla önemli çalışmalarda bulunmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Sağlık Alanındaki Hedefleri

- Atatürk, sağlık alanında yapılan çalışmaların **temel amaçlarını** şu şekilde belirlemiştir:
  - Milletin sağlığının korunması ve kuvvetlendirilmesi.
  - Ölüm oranlarının azaltılması ve nüfusun artırılması.
  - Bulaşıcı ve salgın hastalıkların etkisiz hâle getirilmesi.
  - Millet bireylerinin dinç ve çalışmaya yetenekli, sağlıklı vücutlar olarak yetiştirilmesi.

Sağlık Alanında Yapılan Başlıca Çalışmalar

- **Bakanlık Kurulması (1920):** Sağlık işlerinden sorumlu **Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti** (Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Bakanlığı) adıyla bir bakanlık kuruldu.
- Sağlık ve sosyal yardım işleri devlet bünyesinde toplanarak ülke genelinde yaygınlaştırıldı.
- Osmanlı Devleti'nde "Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti" adıyla faaliyet gösteren kuruma, Atatürk tarafından **Kızılay** adı verildi.(1935)
- **Hastanelerin Yaygınlaştırılması:** Anadolu'nun birçok şehrine hastaneler inşa edildi.
- Büyük şehirlerde **Numune Hastaneleri** ile doğum ve çocuk bakımevleri kuruldu.
- Sağlık personeli sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yapıldı.
- Sağlık hizmetlerinin köylere kadar ulaşması için "**seyyar hekimlik**" uygulaması başlatıldı.
- 1930'da çıkarılan **Umumi Hıfzıssıhha Kanunu** ile aşı ve serum üretmekle görevli birçok **Hıfzıssıhha Enstitüsü** şubesi açıldı.
- 1927'de hazırlanan kanun ile her türlü ilaç temini ve denetimi devlet kontrolüne alındı.
- **Hastalıklarla Mücadele için**

- Dr. Behçet Uz öncülüğünde İzmir ve Balıkesir'de **veremle mücadele cemiyetleri** kuruldu.(1923)
- **Sıtma Enstitüsü** kuruldu.(1926)

Önemli Şahsiyetler ve Politikalar

- **Refik Saydam**, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Sağlık Bakanı'dır. Onun öncülüğünde sağlık hizmetleri ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır.
- Hekimlerin çalışma şartlarını ve ücretlerini iyileştiren kanunlar çıkarılmış, aynı zamanda hekimlere **zorunlu hizmet yükümlülüğü** getirilmiştir.
- **Önleyici Sağlık Hizmetleri** kapsamında Bulaşıcı hastalıklar henüz ortaya çıkmadan önlenmeye çalışılmış, bu amaçla yaygın **aşı kampanyaları** düzenlenmiştir.

- ✚ Sağlık alanında yapılan bu çalışmalar sayesinde:

- **Bulaşıcı hastalıklar kontrol altına alınmaya başlandı.**
- **Halkın yaşam süresi uzadı.**
- **Toplum sağlığı iyileştirildi.**
- **Nüfus artışı desteklendi.**
- **Devletin sosyal devlet anlayışı güçlendi.**

Bilgi Notu: Sağlık alanındaki bu inkılaplar, sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak halkın refahını ve yaşam kalitesini artırmayı hedeflemiştir.

YAŞASIN CUMHURİYET:**BÜYÜK NUTUK VE ONUNCU YIL
NUTKU****Nutuk (Söylev)**

- **Kapsam:** 1919 (Samsun'a çıkış) ile 1927 yılları arasındaki dönemi kapsar.
- **İçerik:** Milli Mücadele yılları, yeni Türk devletinin kuruluşu ve inkılaplar tarihi belgelere dayandırılarak anlatılır.
- **Önem:** Türk gençliğine geçmişten ders alıp geleceğe yön vermesini öğütleyen bir "nasihatname" özelliğindedir.
- **Bölümlerinden Bazıları:** Birinci Dünya Savaşı sonrası durum, Kongreler, Misakımilli, TBMM'nin açılışı, Cepheler, Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, Gençliğe Hitabe.

Onuncu Yıl Nutku (29 Ekim 1933)

- **Amacı:** Cumhuriyetin onuncu yılında yapılan işleri özetlemek ve geleceğe dair hedefleri belirlemektir.
- **Vurgulanan Hedef:** Türk kültürünü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak.
- **Milli Ülkü:** Türk milletinin az zamanda çok ve büyük işler başarma azmi.

**TÜRK GENÇLİĞİNİN GÖREVLERİ:
GENÇLİĞE HİTABE**

Atatürk, kurduğu Cumhuriyeti koruma görevini Türk gençliğine emanet etmiştir.

- **Birinci Vazife:** Türk istiklalini ve Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.
- **Temel Hazine:** Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur.

- **Muhtaç Olduğun Kudret:**
"Damarlarındaki asil kanda mevcuttur."

**ATATÜRK'ÜN BAZI KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ**

1. **Çağdaşlık:** Köklü değişikliklerle Türkiye'yi modernleştirmiştir. "Artık duramayız, sürekli ileri gideceğiz." sözüyle çağdaşır.
2. **Bilimsellik:** Akıl ve bilimi rehber edinmiştir. *Geometri* ve *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler* kitaplarını yazması buna kanıttır.
3. **Akılcılık:** Olaylara akıl ve mantık çerçevesinde yaklaşmasıdır. "Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmemiz en belirgin özelliğimizdir." demiştir.
4. **Çok Yönlülük:** Ekonomi, askerlik, siyaset, eğitim, sanat, tarih ve hukuk gibi pek çok alanda başarılı çalışmalar yapmasıdır.

**ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARINI
OLUŞTURAN TEMEL ESASLAR**

- Atatürk ilke ve inkılapları; ulusal egemenlik, özgürlük, bağımsızlık, akılcılık, bilim, toplumun inançlarına saygı, çağdaşlaşma, gerçekçilik ve girişimcilik gibi temel esaslara dayanmaktadır.
- Bu düşünce sistemi, Türk milletini ve devletini bağımsız olarak yaşatmayı hedefler.

Milli Tarih Bilinci

- Milletlerin oluşmasında önemli bir etkidir ve milli birlik ile beraberliğin temin edilmesinde kilit rol oynar.
- Tarih bilinci, geçmişten ders alıp geleceğe bakılmasında etkilidir.
- Milli değerlerine sahip çıkamayan ve bunları yeni nesillere aktaramayan toplumlar bağımsızlıklarını sürdürmekte zorlanırlar.

Atatürk'ün Sözü: *"Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."*

Bağımsızlık ve Özgürlük

- Bir devletin ve milletin var olması özgür ve bağımsız olmasına bağlıdır.
- Türk milleti başkasının hâkimiyeti altında kalmaktansa ölmeyi tercih etmiş, bunun en somut örneğini Milli Mücadele'de göstermiştir.
- Atatürk, *"Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir"* diyerek bu esasın önemini vurgulamıştır.
- Bir millette şeref, saygınlığın ve insanlığın yerleşmesi ancak o milletin özgür olmasına bağlıdır.

Egemenliğin Millete Ait Olması

- Yeni Türk devleti, *"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir"* ilkesiyle kurulmuştur.
- Türk milletine en uygun yönetim biçimi milli egemenliğe dayanan **Cumhuriyet** tir.
- Milletten egemenlik hakkı hiçbir sınıf veya zümre tarafından kullanılamaz.

Milli Kültürün Geliştirilmesi

- Milli kültür, milli benliğin gelişmesinde ve güçlenmesinde hayati önem taşır.
- Atatürk, Batı medeniyetini bir taklitçilik olarak değil, dünya medeniyet seviyesine ulaşmak için bir örnek olarak görmüştür.
- Milli kültür, kendi bünyemize uygun, dinamik ve gelişmeye açık olmalıdır.

Çağdaş Uygarlık Düzeyinin Üstüne Çıkma İdeali

- Atatürk ilke ve inkılaplarının ana hedefi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmaktır.
- Atatürk bu durumu, *"Türk milletinin yeteneği ve kesin kararı cumhuriyet, uygarlık ve gelişme yolunda durmadan korkusuzca ilerlemektir"* sözüyle ifade etmiştir.

Milli Birlik ve Beraberlik ile Ülke Bütünlüğü

- **Birleştiricilik:** Din, dil, ırk farkı gözetmeksizin herkes Türk vatandaşı olarak kabul edilir; ayrımcılık reddedilir.
- **Bütünlük:** Atatürk ilke ve inkılapları her türlü ırkçılığı reddeder ve Türk milletini bir bütün olarak görür.
- **Fedakârlık:** Bağımsızlık için milletin bir ve beraber olarak her türlü fedakârlığı yapması esastır.

Atatürk'ün Vurgusu: *"Millet ve biz yok, birlik hâlinde millet var! Biz ve millet ayrı ayrı şeyler değiliz."*